

R. Barr

MINDE ORD

I.

KAJ BARR

28. juni 1896 – 4. januar 1970.

Tale i Videnskabernes Selskabs møde den 11. december 1970.

Af **L. L. Hammerich.**

Det er i Videnskabernes Selskabs historie sjældent, at mindeord er blevet talt af en så ukyndig som den, der nu skal tale om Kaj Barr. Der mangler iblandt Selskabets indenlandske medlemmer speciel viden. Og Kaj Barrs lærdom var så omfattende, at opgaven bliver endnu meget vanskeligere, end da der for godt tredive år siden skulle holdes mindetale over Ferdinand Ohrt. Jeg forsøger med svage kræfter.

Kaj Barr var født i København den 28. juni 1896. Hans forældre kendes ikke, men han blev adopteret af den tyskfødte mekaniker F. E. Barr og hustru Frederike, f. Frederiksen. Hjemmet var ikke velstående, og der var til at begynde med kun tale om, at han fik almindelig folkeskoleuddannelse, suppleret med kundskaber i tysk, meddelt af adoptivfaderen. At drengen var begavet, var der ikke tvivl om. Han interesserede sig for kemi og gik en dag ud til S. P. L. Sørensen på Carlsberg og forelagde ham et kemisk spørgsmål. S. P. L. Sørensen og navnlig hans førsteassistent Jessen-Hansen fik interesse for den opvakte dreng, og resultatet blev, at folkeskolen blev suppleret med sådan undervisning, at Kaj Barr i 1914 kunne tage adgangseksamen til Polyteknisk Lærestanstalt. Den 18-årige indså, at basis for ingeniørstudiet var matematikken, som han derfor kastede sig over med særlig iver, også udstrakt til matematikens historie.

Den næste opdagelse var, at grundlaget for matematikken var skabt af Grækerne, og at man måtte kende græsk kultur og filosofi for at forstå matematikens begyndelse. For at studere græsk måtte man være student. Kaj Barr opgav da – til stor sorg for hans vellynder Jessen-Hansen – polytekniken (han dumpede til 1. del på

kemisk analyse), og det lykkedes ham i 1917 at blive privat dimitteret student, altså med fuldt pensum.

De følgende år var han for så vidt som fisken i vandet. Han studerede klassisk filologi, men uden helt at opgive naturvidenskaberne: han opdagede hurtigt, at græsk naturvidenskab beroede på orientalsk visdom. Om han har gået hos Frans Buhl, ved jeg ikke, men han gik meget hos ægyptologen Valdemar Schmidt og hos den unge Johs. Pedersen, der just var blevet docent i det Gamle Testamente og i 1922 blev Buhls efterfølger i semitisk-østerlandsk filologi. Han læste også filosofi, om helt på egen hånd ved jeg ikke, men i hvert fald med særlig interesse for Hermann Cohens nykantianisme. Han læste sammenlignende sprogvidenskab, både teoretisk og historisk. Blandt hans ungdomsvenner var den samtidige, næsten lige så polyhistoriske Kaj Linderstrøm-Lang, den to år yngre kemiker Hakon Lund, lidt senere den fire år yngre Edgar Tranekjær Rasmussen, også han usædvanligt åben og omfattende.

I klassisk filologi var hans hovedlærer den metodisk nøjagtige og menneskeligt forstående A. B. Drachmann, men han har sikkert hørt hos en række andre. Dog har han navnlig ved selvstudium erhvervet sig de omfattende sprogkundskaber, som han havde naturligt anlæg for. Han forenede i sjælden grad praktisk sprogbeherskelse og teoretisk viden. Hans læsning var uhyre udstrakt, omfattede også filosofi og litteratur. Når Klaus Groths plattyske *Vertelln* var en af hans yndlingsbøger, kan man gætte på, at indflydelse fra faderen kan have gjort sig gældende.

Han var – som Kaj Linderstrøm-Lang – stor musikelsker, spillede i sin ungdom på fløjte, købte noder, når han fik lidt ekstra penge, og var livet igennem passioneret koncertgænger. Han var, når livet ikke gik ham for hårdt imod, naturlig munter og tilfreds. Han var i sin ungdom kommunist, medlem af det 1921 af Oluf Thomsen genoprettede Studentersamfund, midt i tyverne af dettes midlertidige afløser Det Ny Studentersamfund. Han var i sine fleste studenterår ganske overordentlig fattig, flyttede efter en tid at have boet på Regensen fra den ene loftshybel til den anden eller til en vognport, kunne leve længe af en sæk kartofler, var taknemlig for lejlighedsvis at få et måltid mad i en af sine venners hjem.

Grunden til hans senere livsbane blev lagt, da A. B. Drachmann i 1922 gav student Barr en stilling som assistent ved Viden-

skabernes Selskabs store ordbogsarbejde Corpus Lexicographorum Græcorum. Det blev ledet af A. B. Drachmann og Ada Adler, især dog af denne sidste originale, varmhjertede, lunerige personlighed, der blev en moderlig veninde for ham, efter hvem han senere opkaldte sin datter. Kaj Barrs respekt for grundighed, for kompromisløs nøjagtighed, men også hans manglende respekt for afleveringsterminer er blevet velplejede i Ada Adlers skole.

Af endnu større betydning for ham end A. B. Drachmann, Johs. Pedersen og Ada Adler blev Arthur Christensen, der 1919 blev professor i iransk filologi. Her fandt Kaj Barr sit centrale arbejdsområde – den orientalske visdom, der lå bag om det græske – og tillige en bekræftelse på sin egen åbenhed overfor videnskabens mangfoldighed: Arthur Christensen var en mangesidig lærd, baseret i sprogvidenskab, men med interesser spændende fra folklore over filosofi til samfundslære og politik.

Efter 8 års på en gang omfattende og dybtgravende studier blev Kaj Barr magister i klassisk filologi i 1925. Der var et – man kan bagefter sige: pudsigt – uheld ved denne prøve, hvis følger blev nok så alvorlige. Professoren i sammenlignende sprogvidenskab Holger Pedersen var medbedømmer ved denne omfattende prøve. Det var Holger Pedersen ofte, og efter Barrs studiegang var det særligt berettiget i dette tilfælde. Så kom Barr op i en ode af Pindar, som han havde opgivet men ikke fået læst. Gode resultater af de øvrige prøver måtte kompensere det nødvendigvis slette resultat af den mundtlige examination i Pindar. Barr bestod, men Holger Pedersen havde fået det indtryk, som han fastholdt til ind i 1940'erne, at Kaj Barr var en vindbøjtet. Intet kunne være urimeligere, men denne indstilling hos Holger Pedersen skadede Barr i mange år. Foreløbig dog ikke. Tværtimod fik Barr efter konferensen en stor livschance. Han fik legatmidler til et længere studieophold i udlandet, som efter Arthur Christensens råd væsentligt blev tilbragt hos den originale iranist i Göttingen F. C. Andreas (1846–1930). Han var gift med Nietzsches berømte veninde, forfatterinden Lou Andreas-Salomé, som Kaj Barr dog kun så en enkelt gang; hun førte en normal dagtilværelse, mens F. C. Andreas var et natmenneske. I lange natstunder indviede han sine fåtallige men fremskredne elever i sit højst originale arbejde med iranistiken, baseret på rejser, iagttagelser og velgennemtænkte ideer især på det sproghistoriske område. At have lært Andreas at kende, at have

nydt godt af hans velvilje, af hans krævende og inspirerende undervisning blev bestemmende for Kaj Barrs egentlige livsgerning – allerede derved at Barr efter Andreas' død i 1930 fik overdraget at udgive nogle af hans efterladte arbejder.

Foreløbig vendte han tilbage til sin assistentstilling ved Corpus Lexicographorum Græcorum og vovede i 1927 at gifte sig med Johanne Jacobsen, datter af overretssagfører P. E. Jacobsen; det blev et usædvanlig godt og harmonisk ægteskab. De fik to børn og Barr oplevede det første barnebarn.

Pengene var små og blev kun lidt flere, da han i 1933 blev lektor i klassisk filologi. En betrygget tilværelse fik han først, da han i 1943 blev Arthur Christensens efterfølger som professor i iransk filologi. At han i 1938 blev vraget som docent i sammenlignende sprogvidenskab i Århus, var i og for sig ret ubegribeligt. Men der er en dobbelt trøst: den, der fik posten, gjorde god fyldest, og Kaj Barr var selv lumsk glad for at kunne blive i København.

Iranistiken var og blev hans hovedområde, men i to årtier tjente han sit brød som klassisk filolog, dels som assistent ved Corpus Lexicographorum Græcorum, dels som lektor i klassisk filologi og tillige lærer for teologer i nytestamentligt græsk. Hans undervisning var af høj kvalitet. Mere end lejlighedsvis gav han glimt ind i den hele indoeuropæiske baggrund for de klassiske sprog, i de store orientalske forudsætninger for middelhavskulturen.

Corpus Lexicographorum Græcorum er et af Videnskabernes Selskabs store gamle foretagender. De enkelte medarbejderes bidrag er ofte godt skjult i de endelige publikationer, men der er ikke tvivl om, at Barrs andel var betydelig, dels i 1920'erne, dels i 1950–60'erne.

Et synligt bevis på hans klassisk-filologiske lærdom og på hans polyhistoriske kundskaber er bogen *Latinsk Grammatik og Receptlæsning* fra 1957. Barr var engang i 1930'erne blevet anmodet om at skrive en kortfattet latinsk grammatik for farmaceuter (ca. 3 ark). Det var et emne, som i høj grad måtte interessere ham. Dels var hans videnskabelige interesse som dreng vågnet just i kemien. Dels havde apotekerkunsten tydelig baggrund i den middelalderlige alkymi, hvis oprindelse nok var græsk, men som havde dybe rødder i arabisk og endnu østligere gammel visdom. Fremdeles måtte den opgave at skrive en kortfattet latinsk grammatik hidse

ham til at gøre dette på en ny måde med baggrund både i tidens strukturalisme og i hans selvstændige opfattelse af den latinske sprogbygning set i forhold til det indoeuropæiske.

Barr overvurderede aldeles, hvad der kunne puttes ind i den givne ramme, og undervurderede, hvad tid det ville tage ham at udforme sine tanker. Manuskriptet blev først færdigt i 1954 og var blevet til, hvad der svarer til over 450 trykte sider. Den ønskede elementære grammatik er bl.a. blevet til 90 sider om den latinske sprogbygning – højst læseværdigt for enhver klassisk filolog, burde have været ud på et hovedsprog. Men hovedindholdet er dog det apotekermæssige, nemlig en udsigt over den europæiske middelalders naturvidenskab med særligt hensyn til kemien, skrevet med beherskelse af det gamle stof og med tydelig solid kundskab om den moderne kemiske udvikling. Både det sprogvidenskabelige og det naturvidenskabelige er skrevet særdeles præcist og letfatteligt.

De bevillende myndigheder havde for længst tabt tålmodigheden. Selve grundlaget for bogens fremkomst var borte: Latin var afskaffet ved cand. pharm. eksamen. Men det lykkedes heldigvis at formå Danmarks Apotekerforening og Videnskabsfondet til at give de fornødne tilskud, så at bogen kunne udkomme i 1957.

Barr var så optaget af at suge til sig af kundskaber og lærdom, også af at tage stilling til de nyeste problemer i en række discipliner, at han først slet ikke fandt tid eller lyst til egen produktion. Men han blev tvunget til det. Det var et stort held, at Barr nåede det studieophold hos F. C. Andreas i Göttingen i 1927, for Andreas var gammel allerede da, og han døde i 1930, 84 år gammel. Det var kendt, at han lå inde med trekvartfærdige arbejder, og Berliner Akademiet anstrengte sig for at få dem udgivne. Opgaven blev betroet til to af Andreas' sidste elever, den tyske iranist W. B. Henning og Kaj Barr. I 1933 udkom i Berlin *Bruchstücke einer Pehlevi Übersetzung der Psalmen, von F. C. Andreas (†) in Göttingen. Aus dem Nachlass herausgegeben von Kaj Barr in Kopenhagen* (60 sider). Her er navnlig glossaret Barrs værk. I 1939 kom *Iranische Dialektaufzeichnungen aus dem Nachlass von F. C. Andreas zusammen mit Kaj Barr und W. Henning herausgegeben von Arthur Christensen*. Heri er det 380 sider store afsnit Aufzeichnungen über kurdische Dialekte langt overvejende Barrs værk. Som Sir Harald Bailey skrev i en anmeldelse: Dr. Barr's contribution is not merely an edition of the very incomplete Kurdish matter, but at the same

time a serious contribution to the history of modern western Iranian dialects. Especially to be noted are the long discussions on pp. 176 f. the plural suffix *gāl*, on pp. 429 ff. the verbal endings, on pp. 440 ff. *vā* and *šā*, and on p. 452 *gū*, with a probable explanation on p. 497. Since etymology is the basis of comparative work, there is an abundance of fruitful suggestions« (Bulletin of the School of Oriental and African Studies X, 1942, p. 1019).

Fra 1936 er en lille indholdsrig afhandling om nogle ligaturer i Pehlevi – Pehlevi-skriften er noget af det allervanskeligste der kendes. 1937 til 1944 udgav Barr for Munksgaard faksimileudgaverne *Codices Avestici et Pahlavici Bibliothecae Universitatis Hafniensis* vol. VII til XII på det omhyggeligste og med vigtige indledninger. I mindeskriftet for Kr. Sandfeld 1943 skrev han den lysende afhandling *Bidrag til sigojnerdialekternes grammatik* med en række fine iagttagelser. Og i 1949 bidrog han til orientalistkongressen i Paris med en afhandling *Sur le développement du système verbal en iranien occidental*. I disse samme år, fra ca. 1930 til ind i krigstiden, var Barr ivrigt medlem af den af Viggo Brøndal og Louis Hjelmslev ledede Lingvistkreds i København, deltog regelmæssigt i møderne og diskussionerne. Ofte fulgtes vi ad på cykle til Hellerup-Charlottenlund, til ind i krigstiden, jeg på upålidelige gummidæk, Barr på frygtelige træringe. Barrs sidste sprogvidenskabelige arbejde er hans indgående revision af Arthur Christensens efterladte værk *Études sur le persan contemporain*, udkommet 1970 efter hans død.

Men da han i 1945 blev Arthur Christensens efterfølger som professor i iransk filologi og samtidig blev medlem af Videnskabernes Selskab, skiftede han arbejdsfelt. Han opgav den rene sprogvidenskab til fordel for religionshistorien. De tre festskriftafhandlinger *Principia Zarathustriaca* i festskriftet til Arthur Christensen 1945, *Irans profet som det fuldendte menneske* i et festskrift fra 1952, og *Avestisk drøgu, driyu* i festskriftet til Johs. Pedersen 1953 giver tilsammen en dybt funderet og omfattende oversigt over hans syn på Zoroaster som præst, kriger og hyrde, i tilslutning til den geniale franske forsker Georges Dumézils opdagelser – for at udtrykke et stort program ganske kort.

Han skrev i disse år flere mere eller mindre populære arbejder. Helt populær er *Iran i dansk humanistisk forskning i Danmarks-posten* 1964. Lettilgængelige, men, overordentlig solide er hans

bidrag til Aage Bentzen, Søren Holm og N. H. Søs 3 binds *Illustreret religionsleksikon* fra 1949–50. En fremstilling af Islam i *Verdens religioner*, Politikens forlag 1964. En fremstilling af zarathustrismen i *Illustreret religionshistorie*, 1968. Og navnlig det store værk fra 1954 *Avesta*, et udvalg af zarathustriske tekster i dansk oversættelse med tilføjede udførlige forklaringer til avestiske ord og begreber. Det må alt betegnes som forarbejder til den planlagte bog om Irans religion, som han aldrig nåede at skrive. Men der er i det af ham publicerede en rigdom af originale iagttagelser og udlægninger, som sandelig også er blevet benyttede af den internationale videnskab – til trods for at de er skrevet på dansk. Allerede i 1920'erne gjorde den franske sprogforsker Vendryès den iagttagelse, at virkelig gode filologiske værker på dansk formåede at trænge igennem internationalt.

Men når Kaj Barr ikke nåede at skrive sit livs hovedværk, hænger det sammen med, at han – som Johs. Pedersen har udtrykt det – var *Mädchen für alles* i det filosofiske fakultet og i Videnskabernes Selskabs historisk-filosofiske klasse.

Til den foregående oversigt over Kaj Barrs trykte værker – som ikke er stort andet end et uddrag af Jes Asmussens virkelig kyndige fremstilling i Københavns Universitets festskrift fra november 1970 – føjer jeg nogle betragtninger over, hvad Kaj Barr har udrettet som Videnskabernes Selskabs tjener.

Der kan for det første gøres opmærksom på hans udgave af Kurt Wulffs efterladte arbejde *Über das Verhältnis des Malayo-Polynesischen zum Indochinesischen*, som kom i Historisk-filosofiske Meddelelser 27,2. Jeg havde som redaktør lejlighed til at følge dette arbejde. I almindelighed vil redaktøren ikke have mulighed for at få indsigt i et sådant revisionsarbejde, men i dette tilfælde var det nødvendigt, fordi manuskriptet vel for største delens vedkommende var trykfærdigt, men dog havde ikke få lakuner. Jeg konstaterede ved talrige samtaler med Barr, med hvilken samvittighedsfuldhed og kyndighed og selvudslettelse han udfyldte det manglende. Kurt Wulffs arbejde er uhyre lærd, forudsætter kendskab til en lang række sydøstasiatiske sprog, men Barr beherskede dem alle, kunne på alle punkter fylde lakunerne så at sige umærkeligt. Det var fantastisk imponerende.

Han fik overdraget adskillige hverv af Selskabet. 1947 blev han valgt til medlem af kommissionen for Corpus Lexicographorum

Græcorum og blev 1951 dens formand. Han genoptog herved, på andet plan, sin ungdoms arbejde på dette felt og var en god vejleder for de udenlandske medarbejdere, der sammen med og efter Kurt Latte førte det store arbejde videre. Barr rejste i 1964 efter Kurt Lattes død ned til fru Latte i Göttingen og hjembragte Lattes materiale. Han var en af initiativtagerne i 1955 til genoptagelse af arbejdet med *A Critical Pāli Dictionary*, og blev medlem af Selskabets kommission for dette værk. Han var det kyndigste medlem af denne kommission og udrettede til tider meget, havde mange gode ideer til dette omfattende arbejde.

Han var 1956 en af initiativtagerne til at få udgivet Holger Pedersens mindre skrifter og medlem af det udvalg, som – forgæves – søgte at realisere denne tanke.

Han blev 1961 medlem af kommissionen for Association Internationale des Études Byzantines og 1962 ivrigt og kyndigt medlem af kommissionen for Monumenta Musicae Byzantinae.

1961 blev han medlem af kommissionen for Union Académique Internationale. 1963 medlem af Rask-Ørsted Fondets bestyrelse.

1964 blev han medlem af komiteen for International Union of History and Philosophy of Science. Dette skete i fortsættelse af, at han var en af initiativtagerne til oprettelsen af Det danske selskab for naturvidenskabernes historie, i hvis møder han ofte deltog. Han var valgt til en af Videnskabernes Selskabs delegerede ved det 9. nordiske filologmøde i Helsingfors og Åbo 1956, og han var Selskabets delegerede ved det jugoslaviske akademis 100-års jubilæum i Zagreb 1966.

Vigtigt var, at han var Selskabets delegerede ved den 26. internationale orientalistkongres i New Delhi 1964, hvor han også virkede for Pāliordbogen, og ved den 27. internationale orientalistkongres i Ann Arbor 1967. 1964 blev han valgt til præsident for den internationale orientalist-sammenslutning.

De fleste af disse hverv bevarede han til sin død. Det kunne undertiden knibe for ham at få tid til den i sådant administrativt arbejde nødvendige korrespondance – sekretær havde han aldrig – men når han behandlede sagerne, skete det altid med stor kyndighed og omtanke.

Han var ofte medlem af bedømmelsesudvalg. Således 1947 sammen med Kaare Grønbech om J. Prytz Johansen, *Handlingens*

karakter og struktur på Maori. 1954 tre gange: 1) s. m. Johs. Pedersen om Sv. Pallis, *Early Exploration in Mesopotamia*, 2) s. m. Kaare Grønbech om W. Henning, *Die Činggis Khan Spruchdichtung der Mongolen*, 3) s. m. Johs. Pedersen om Erik Iversen. *Egyptian Paints and Pigments*. 1956 s. m. Birket-Smith om J. Prytz Johansen, *Maori riter og myter*. 1958 s. m. Birket-Smith og N. E. Nørlund om Klaus Ferdinand, *Preliminary Notes on the Hazāra Culture*. 1960 s. m. Harold W. Bailey (Cambridge) om Jes P. Asmussen, *The Khotanese Bhādracaryādeśanā. Text, translation, and glossary, together with the Buddhist Sanskrit original*. 1962 s. m. Ad. Stender-Petersen om Hans Chr. Sørensen, *Ein russisches handschriftliches Gesprächbuch aus dem 17. Jahrhundert*. 1964 s. m. H. W. Bailey om D. N. MacKenzie, *The Dialect of Awroman*. 1965 s. m. Birket-Smith om Schuyler Jones, *An annotated Bibliography of Nuristan and the Kalash Kafirs of Chitral*. 1966 to: 1) s. m. Birket-Smith om Schuyler Jones, *Political Organization of the Kam Kafirs*, 2) s. m. Johs. Pedersen om Karl G. Prasse, *A propos de l'origine de h touareg (»tāhaggart«)*. 1967 s. m. Chr. Stang (Oslo) om Herman Kölln, *Oppositions of Voice in Greek, Slavic, and Baltic*. 1968 ligeledes to: 1) s. m. Franz Blatt om Klaus Alpers, *Bericht über Stand und Methode der Ausgabe des Etymologicum Genuinum – Barrs sidste bidrag til arbejdet med Corpus Lexicographorum Græcorum*, 2) alene om Firoze M. P. Kotwal, (Bombay), *The Supplementary Texts to the Šāyest nē-šāyest*.

Alene opregningen af disse 15 bedømmelser giver en idé om omfanget af Barrs lærdom og hans arbejde for publikationer indenfor Videnskabernes Selskab. Ikke alle bedømmelser er skrevet af Barr, men adskillige er og vidner højt om hans kyndighed og grundighed. Han gav på de forskelligste felter såre ofte bemærkninger af stor værdi for det pågældende arbejde.

Han har givet fire meddelelser her i Selskabet:

- 1950 *Gud og Verden. Zarathustras religiøse oplevelse.*
- 1951 *Bemærkninger om substansbegrebet i gammeliransk spekulation.*
- 1954 *Det hellige i iransk religion.* Det var tænkt offentliggjort i Meddelelserne men blev aldrig færdigt. Det var nok en sammenfatning og udvidelse af afhandlingerne fra de tre festskrifter.
- 1961 *Chaos og verdensorden i Indien og Persien – et særdeles interessant arbejde, som desværre heller ikke kom i trykken.*

Trykt er heldigvis de fire mindetaler, som Barr holdt her i Selskabet: 1945 om Arthur Christensen, 1956 om Poul Tuxen, 1958 om Kaare Grønbech, og 1964 om Adolf Stender-Petersen.

De er mønstergyldige, i høj grad læseværdige.

Ingen vil undre sig over, at den første om hans lærer og forgænger Arthur Christensen er særdeles kyndig. På få sider er givet en indgående beretning om Arthur Christensens omfattende livsværk og en nænsom skildring af hans personlighed. Den er næsten enslydende med den nekrolog, Barr også skrev til Københavns Universitets festskrift samme år, og er måske noget hæmmet af, at han var i tidsnød, sikkert ikke har haft mulighed for en sådan fordybelse i emnet, som han havde ønsket sig. Barr afholder sig praktisk taget fra at tage stilling til Arthur Christensens forskning.

Helt anderledes er mindetalen over indologen Poul Tuxen, Barr har haft tid og har under udarbejdelsen åbenbart på ny læst det meste af Tuxens produktion og har med stor sympati og forståelse gjort rede for Tuxens tanker, navnlig om indisk filosofi. Følgende Tuxens udvikling før og efter den rejse til Siam, der gav Tuxen levende og umiddelbar kontakt med det buddhistiske munkevæsen, giver Barr en oversigt over yogalæren, således som den var fremstillet af Tuxen i fortsættelse af og i modsætning til andre forskere, og dernæst giver han en fremstilling af Tuxens skildring af Buddhismen fra de ældste tider til nutidens levende virkelighed. Man spørger undertiden sig selv: hvad er Tuxen og hvad er Barr i denne fængslende udlægning? Så nænsomt er små korrekturer, små spørgsmålstejn anbragt. Barr forsømmer naturligvis heller ikke at gøre rede for Tuxens musikalitet og liv med musikken – også det noget, som bragte Barr i nær harmoni med det positive og tapre menneske, som han så i Poul Tuxen.

Tilsvarende er mindetalen om turkologen Kaare Grønbech, også den præget af stor menneskelig sympati og omhyggelig indgåen på Kaare Grønbechs videnskabelige tankegang – i denne tale parret med dybtgående kritik af flere hovedpunkter i Grønbechs behandling af grammatiske problemer i tyrkisk. Barr taler med myndighed, som turkolog af faget.

Mindetalerne om Poul Tuxen og Kaare Grønbech er mageløse. Det vil være meget svært at finde andre af tilsvarende karat.

Men de samme gode egenskaber præger mindetalen om slavisten Adolf Stender-Petersen, først og fremmest den fuldendte

sagbeherkelse, Barr giver en kyndig og objektiv skildring af Stender-Petersens omfattende forfatterskab og kommer lejlighedsvis med kritik, både m.h.t. Stender-Petersens dristighed i behandlingen af varæger-problemet og fx. hans bedømmelse af Dostojevski. Men man kan nok fornemme, at Stender-Petersen ikke stod ham så nær som Poul Tuxen og Kaare Grønbech.

Hvis man spurgte Barr til råds i et videnskabeligt spørgsmål, fik man altid – omend undertiden efter en rum tid – et omhyggeligt svar, ofte en hel lille afhandling. Lad mig nævne som eksempel et brev, som Kaj Barr skrev til mig den 14. juli 1966 som svar på en forespørgsel ang. armenske og syriske gengivelser af det Paulussted, som gerne oversættes »han holdt det ikke for et rov at være Gud lig«.

Kære Hammerich,

Svarende til *τοῦτο φρονεῖτε ἐν ὑμῖν ὁ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ἐπάροχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ* har den armeniske tekst:

z-ayn xorheci iwrač'ančiwroč' i jenj, or ew i K'ristos Yisus; or i kerparans Astucoy ē, oč'inč yap'stakut'iw'n hamarečaw z-linel-n hawasar Astucoy »enhver af eder skal tænke dette (= have et sådant sind), som også (er) i Christus Jesus; (han) som er i Guds form (kerparans), regnede (hamarečaw) ingenlunde (oč'inč) for en yap'stakut'iw'n det at være lig Gud« (ē »er« bør egentlig oversættes ved »var«, da armenisk i relativsætninger, der svarer til et græsk participium, her *ἐπάροχων*, sætter et finit præsens).

Det til græsk *ἀρπαγμός* svarende yap'stakut'iw'n er et abstrakt på *-ut'iw'n* dannet af et ellers kun i komposita optrædende yap'stak »rov, røveri« (f.eks. yap'stak-a-sēr »rapace«), men fungerer ellers som verbalsubstantiv til det denominerede verbum yap'stak-em (præs. indik. sg. 1), for hvilket Ciakciak, *Dizionaria armeno-italiano* p. 1033 giver følgende betydninger: rapire; condur via per forza; portar via; torre, togliere, spogliare | strappare, saccheggiare, predare, metter a sacco | liberare, campare, tirar dalle mani; pigliar per forza; sottrarre. Det kan desuden anvendes intransitivt: scampare, sottrarsi, liberarsi (f.eks. udfri sig fra martyriet); sparire, dileguarsi; perdersi.

Den tilsvarende mediale form *yap^cstak-im* betyder: esser rapito og bruges også om at blive borttrykket i ekstase: esser rapito in spirito; esser in estasi; uscir fuori di se stesso.

Verbalabstraktet *yap^cstakut^{iwn}*, »rapimento, spogliamento, etc.« har utvivlsomt alle de nominale anvendelser, der svarer til de verbale, og betegner enhver voldelig berøven, bortførelse (f.eks. af gods eller kvinder) og borttrykkelse. *yap^cstakut^{iwn} mtaç* (mtaç genitiv af mitk^c, »mens, animus«) betyder »estasi, elevazione dell' anima a Dio, rapimento«.

Det er således ikke umuligt, at armenieren kan have forstået det græske *ἀρπαγμός* som borttrykkelse i samme forstand, som Deres tydning forudsætter. Men p. gr. af det armeniske abstraktums meget almene betydning, og da ordet kun forekommer her i NT, kan man ikke bruge den armeniske tekst til bekræftelse af den foreslåede tydning. Den armeniske oversættelse er iøvrigt, bortset fra, at relativsætningen *or - ē* ved omskrivningen af participiet ikke har samme struktur som den tilsvarende græske, slavisk. Ordstillingen er helt som på græsk.

Den syriske Pešitta gengiver *ἀρπαγμός* med *ḥeʿtufyā*, et verbalabstraktum til *ḥeʿtaf*, »rapuit, spoliavit«; »abduxit, occupavit (~ *ἀρπάζειν*)«. For borttrykkelse i ekstase finder jeg hos Brockelmann kun eksempler hos den sene hagiograf Thomas fra Margā (9. årh.),*) men derfor kan denne anvendelse naturligvis godt være meget ældre. Han bruger både substantivet *ḥeʿtufyā* og et deraf afledt verbum. Der er dog ikke noget indicium for, at han har haft Phil. 2.6 i tankerne, skønt han selvfølgelig har kendt stedet. Altså også her et non liquet.

Det er alt, hvad jeg i opbruddets hastværk har kunnet hitte.

Med ønsket om en god sommer og en venlig hilsen fra

Deres hengivne

K. B.

På tilsvarende vis, som det er sket m.h.t. Barrs virksomhed indenfor Videnskabernes Selskab, ville jeg gerne have gjort rede

*) »De to betydninger hos Thomas fra Margā er 1) *abreptio (animi)* og 2) *abreptus est* (note af prof. Jes P. Asmussen, der venligst har hjulpet mig med dette brev).

for, hvad Barr har betydet for Københavns Universitet. Thi også her har han i det filosofiske fakultet været *Mädchen für alles*, har bedømt prisafhandlinger og doktordisputater, været sagkyndig ved professorbesættelser i København, i Århus og i Skandinavien, langt udenfor sit fag og altid med fuldendt kyndighed og grundighed.

Men det kan ikke gøres. Der findes intet kartotek til Universitetets arkiver. Og man kan altså kun spore Barrs virke, når der er trykt noget om det i Årbogen eller i festskriftet til årsfesten.

Det kan nu eksempelvis nævnes, at Barr i november 1950 skrev smukke og kyndige mindeord om Kr. Sandfelds medarbejder, lektor i Rumænsk Hedvig Olsen, at han i 1955 sammen med Sander-Hansen var bedømmer af en prisopgave om Berber-sprogene (besvaret af Karl G. Prasse), og i 1967 sammen med Hans Henriksen bedømte en prisopgave om injunktiv (besvaret af Jens Elmegård Rasmussen). Men fakultetet benyttede stadig Barr som sagkyndig i østerlandsk, slavisk og klassisk filologi, samt i indoeuropæisk sproghistorie.

I 1967 tog han sin afsked på grund af alder. Men da der kort efter opstod en lakune i undervisningen i indoeuropæisk sproghistorie, overtog emeritus Barr at læse over Litauisk og Hittitisk.

Med en kort men kraftig skrivelse af 21. april 1969 foreslog Jes P. Asmussen, Jørgen Læssøe og Fred. Løkkegaard det filosofiske fakultet at foranledige den filosofiske doktorgrad tildelt Kaj Barr. Fakultet og Konsistorium sluttede sig hertil, og ved årsfesten november 1969 begrundedes indstillingen af Jørgen Læssøe som dekan og promoveredes Kaj Barr til æresdoktor ved Københavns Universitet. Han var en syg mand på det tidspunkt. Efter en sidste vellykket cykletur med sin kone i Jurabjergene i august 1969 måtte han i september lade sig underkaste en operation, som viste sig ikke at kunne helbrede ham, selvom han efter nogen tids forløb kom hjem. Vi, der kendte ham, ængstedes ved, hvordan han skulle overstå universitetsfesten. Men han klarede det med sammenbidt energi, styrket ved at hans gode ven slavisten Carl Stief sad lige bag ham, rede til at hjælpe, hvis det skulle blive nødvendigt, hvad det ikke blev. Men seks uger senere, den 4. januar 1970 døde Kaj Barr.

Ære være hans minde!